

AZ ISZLÁM ÁLLAM

MICHAEL WEISS – HASSAN HASSAN

ISZLÁM ÁLLAM

A terror hadserege belülről

A fordítás alapja:
Michael Weiss & Hassan Hassan: *ISIS: Inside the Army of Terror*. First
published by Regan Arts, New York, 2015. All rights reserved.

Copyright © 2015 Michael Weiss & Hassan Hassan

Fordította:
© Nagy Marcell (1–7. fejezet), 2015
© Takács Zoltán (8–14. fejezet), 2015

Szerkesztette: dr. Szöllös Péter

Lektorálta: dr. Resperger István – dr. Wagner Péter

Szaknyelvtileg lektorálta: Mártonfi Attila

Borítóterv: Tabák Miklós

Köszönet Csordás Gábornak a Czesław Miłosz-költemény fordításának
rendelkezésünkre bocsátásáért.

HVG Könyvek
Kiadóvezető: Budaházy Árpád
Felelős szerkesztő: Koncz Gábor

ISBN 978-963-304-299-1

Minden jog fenntartva. Jelen könyvet vagy annak részleteit tilos reprodukálni,
adatrendszerben tárolni, bármely formában vagy eszközzel
– elektronikus, fényképezési úton vagy más módon – a kiadó engedélye
nélkül közölni.

Kiadja a HVG Kiadó Zrt., Budapest, 2015
Felelős kiadó: Szauer Péter

www.hvgkonyvek.hu

Nyomdai előkészítés: Kedves László

Nyomás: mondAt Kft.
Felelős vezető: Nagy László

*Amynek és Olának,
akiknek több türelmük volt az Iszlám Államhoz
(és persze hozzánk),
mint bármely más feleségnek lenne*

TARTALOM

ELŐSZÓ	9
1. AZ ALAPÍTÓ ATYA A dzsihád és Abu-Muszab al-Zarkávi	19
2. A MÉSZÁROSOK SEJKJE Al-Zarkávi és az al-Káida Irakban	40
3. ELSZABADUL A POKOL Az Iraki Iszlám Állam létrejötte	61
4. A KÁOSZ MESTEREI Irán és az al-Káida	69
5. ÉBREDÉS Az irakiak szembeszállnak az Iraki Iszlám Állammal	90
6. AZ AMERIKAI KIVONULÁS UTÁN Az ISI és el-Málíki az Egyesült Államok jelenléte nélkül	106
7. EL-ASZAD KETTŐS JÁTÉKA Szíria és az al-Káida	124

8. ÚJJÁSZÜLETÉS	140
Az ISI Abu-Bakr al-Bagdadi alatt	
9. AZ ELÁRULT FORRADALOM	159
A dzsihád elérkezik Szíriába	
10. MEGTÉRTEK ÉS „ÖTCSILLAGOS DZSIHÁDISTÁK”	183
Az ISIS harcosainak rövid bemutatása	
11. A TWITTERTŐL A DÁBEKIG	202
Az új mudzsahedin toborzása	
12. KÜLÖN UTAKON	212
Az al-Káida elszakad az ISIS-től	
13. A SEJKEK HANYATLÁSA	235
Az ISIS beolvasztja a törzseket	
14. EL-DAULA	246
Az alvósejtek iszlám „állama”	
UTÓSZÓ	275
KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS	283
JEGYZETEK	286
NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ	320

ELŐSZÓ

2011 végén Abdel-Azíz Kuvan arra kérte szíriai nagybátyját, hogy hozza össze Rijád el-Aszaddal, a szíriai légierő tábornokával, aki a Bassár el-Aszad rezsimjéből dezertált egyik első magas rangú tiszt volt. Abdel-Azíz 16 éves kamasz volt ekkor. Bahreinben élt, de csatlakozni akart a szíriai fegyveres ellenálláshoz. Mivel szülei megtiltották, hogy menjen, úgy döntött, többé nem kéri ki a véleményüket semmiről.

2012 elején Isztambulba repült, ahol más külföldi harcosok útját követve buszra szállt, és 13 órát utazott a déli határon fekvő Reyhanli városáig. Átlépve a szír határt, Aleppó tartományba érkezett, amely az el-Aszad-ellenes felkelők kezén volt. Abdel-Azíz néhány hétig mérsékelt frakciók oldalán harcolt, ám ezeket korruptnak és sikertelennek találta. Így más iszlamista brigádokhoz csapódott: először az Ehrár es-Sám csoporthoz csatlakozott, majd átállt a Dzsabhat an-Nuszrához, amely később az al-Káida szíriai szervezeteként vált ismertté. Abdel-Azíz bátorságát és hitbuzgalmát mindenütt elismerték, ám ő maga nem találta meg iszlamista harcostársaiban azt, amire számított. Mivel a családjá

is igyekezett rábírní, hogy térjen haza, 2012 végén visszautazott Bahreinbe.

Ahogy hazaért, anyja elkobozta az útlevelét. „Amikor Bahreinben kimegyek az utcára, úgy érzem, mintha börtönben lennék – mondta nekünk Abdel-Azíz egy évvel később, sóvárogva idézve fel a szent háborúban töltött időt. – Vagy mintha megkötöztek volna. Úgy érzem, hogy valaki folyton figyel. Ez a világ számomra semmit sem ér. Szabad akarok lenni. Vissza akarok menni Szíriába. Az élet értelme az, ha feláldozhatom magam.”

Abdel-Azíz családja az 1980-as években költözött Kelet-Szíriából Bahreinbe. A szülei rendes életre nevelték. „Az apja jól bánt vele – emlékezett vissza az egyik rokona. – Semmiben sem szenvedett hiányt, mert az apja azt akarta, hogy sokra vigye.” Abdel-Azíz „csendes, finom lelkű” fiú volt, és „mindig férfiként viselkedett” – mondta a rokon.

Abdel-Azíznek három hónapjába telt meggyőzni az anyját, hogy adja vissza az útlevelét. Három nappal később Szíriába távozott. Itt az Iraki és Levantei Iszlám Állam (Islamic State of Iraq and ash-Sham, ISIS)¹ nevű szervezethez csatlakozott, amely a legfegyvermezettebb, legolajozottabban működő szíriai dzsihadista csoportnak tűnt.² Abdel-Azíz azt mondta, hogy szíriai „testvéreivel” Skype-on tartotta a kapcsolatot, és az ő tanácsukra már Bahreinben eldöntötte, hogy az ISIS-hez csatlakozik. Korábbi, hasonló iszlamista csoportoknál szerzett tapasztalata segítette abban, hogy felvegyék a szervezetbe, ahol amúgy is sok volt a külföldi harcos.

Abdel-Azíz karrierje gyorsan ívelt felfelé: kezdetben az ISIS emíreji és más felkelő csoportok közötti összekötőként dolgozott, majd a főnöke megbízásából üzeneteket és szóbeli megállapodásokat továbbított futárként. Miután 2014 nyarán az ISIS egy vilámháborúban hatalmas területeket foglalt el Szíriában és Irakban, Abdel-Azízt rendfenntartó tisztté nevezték ki. Három települést bíztak rá a szíriai–iraki határ közelében fekvő el-Bukemál város

térségében, amely már korábban is kapuként szolgált a két ország között olyan külföldi harcosok számára, mint ő maga.

Az ISIS-ben Abdel-Aziz új dolgokat tudott meg önmagáról. Rájött, hogy erőszakos, brutális és kegyetlen. Megtudta például, hogy képes levágni az ellenségei fejét. *Szabíjaként*, szexrabszolgaként az otthonában tartott egy jazidi lányt, akit jutalmul kapott, mert a szír határ mellett fekvő iraki Szindzsár-hegynél részt vett a pesmergával és más kurd milíciákkal vívott ütközetben. Az ISIS propagandamagazinja, a *Dábek* szerint a Szindzsárnál zsákmányolt szexrabszolgák egyötödét az ISIS vezetői között osztották szét, akik azt csinálták velük, amit akartak, a többit a tiszték és a legénység kapta. Abdel-Aziz is így jutott hozzá a hadizsákmányhoz.

Abdel-Aziz mutatott egy fényképet a lányról. A tízes évei végén járhatott; egy hónapot töltött Abdel-Aziznál, utána megkapták az Iszlám Állam más parancsnokai.

Úgy tűnt, hogy Abdel-Aziz össze tudja egyeztetni a nemi erőszakot a kegyes muszlim férfi erkölcsi kötelességeivel. Pedig egy harcostársa szerint a hírek alatt mindig letakarta a tévé képernyőjét, hogy ne lássa a bemondónók arcát. Szívesen idézgette a Koránt és a hadiszokat (közléseket), a Mohamed prófétának tulajdonított szóbeli tanítások gyűjteményét, és magasztalta az *el-Daulát*, azaz az „államot” – ahogy az ISIS nevezte az elfoglalt területeket. Amikor megkérdeztük, mit tenne, ha apja a Dzsabhat an-Nuszra tagja lenne, és találkozónának a harctéren, habozás nélkül azt felelte: „Megölném. Abú Ubajda [a Próféta egyik társa] szintén harcban ölte meg az apját. Ha valaki kezét emel az el-Daulára, annak levágom a kezét.” Abdel-Aziz a bahreini hadseregben és a biztonsági szerveknél szolgáló rokonait istenteleneknek tartotta. Mind ezt azért, mert Bahrein akkoriban tagja volt a több nemzetből álló koalíciónak, amelyet az Egyesült Államok vezetett az ISIS ellen.

Mielőtt csatlakozott volna a szíriai dzsihadhoz, Abdel-Aziz teológiát hallgatott Szaúd-Arábiában, de alig egy évet végzett el.

Bahreinban kibukott a középiskolából, így Medinába utazott, hogy sariát, iszlám jogrendet tanuljon. Egy rokona szerint az iskolában került azokat, akiknek a hite nem volt elég mély, és barátai jórészt a szélsőségesek közül kerültek ki. Hamarosan úgy beszélt, mint a dzsihádisták, sokszor szónokolt az Afrikában, a Közel-Keleten és a Délkelet-Ázsiában élő muszlimok elnyomásáról.

Metamorfózisa a szíriai csatamezőn is folytatódott. A nyolcadik abásszida kalifa, al-Mutaszim billáh nyomán a nevét Abu al-Mutaszimra változtatta. Al-Mutaszim kalifa hadjáratot vezetett a bizánci sereg ellen, miután a bizánciak inzultáltak egy asszonyt; Abdel-Azíz azzal büszkélkedett, hogy az abásszida kalifához hasonlóan meg fogja védeni a kiszolgáltatott szíriai és iraki muszlimokat. Hiába nevezték ki rendfenntartó tisztnek a hátszágba, igyekezett visszakerülni a frontvonalba. „Képtelen vagyok nyugodtan ülni – mondta. – Azért jöttem Szíriába, hogy mártír legyek, ez az egyetlen célom.”

Abdel-Azíz álma 2014. október 23-án teljesült. Dajr ez-Zaur város el-Hevíka negyedében a rezsím orvlövészének golyója megölte.

Szokás, hogy a harcosok végrendeletet írnak, mielőtt csatlakoznak egy csoporthoz. Abdel-Azíz az anyjának írt. „Jól tudod, és a televízióban is látod, hogy a hitetlenek és ráfidák [lenéző kifejezés a síitákra] kifordultak önmagukból: elnyomják, megölik, kínozzák a muszlimokat, meggyalázzák a tisztességüket. Istenemre mondom, hogy már nem tudom tovább nézni, hogyan ölik halomra muszlim nővéreimet és fivéreimet. Nem ülhetek tétlenül, amikor segítségért fohászok, de senki sem siet hozzájuk. Olyan akarok lenni, mint al-Mutaszim billáh. Ha a mennybe jutok, Mohamed próféta (béke legyen vele) oldalára, esedezni fogok, hogy halálod után megbocsássa a bűneidet.”

2014 júniusának közepén az ISIS elfoglalta Moszult, az iraki Ninive tartomány székhelyét. A világ döbönt értetlenséggel fogadta a történeteket. Az Abdel-Azízhoz hasonló harcosok hirtelen akkora területhez jutottak a Közel-Keleten, mint Nagy-Britannia. Az ISIS alig ezer katonája játszva foglalta el a közép-iraki várost a 30 ezer, amerikaiak által kiképzett iraki katonától és rendőrtől, akik kereket oldottak, és több tízmillió dollár értékű amerikai Humvee harci terepjárót és Abrams harckocsit hagytak hátra. Vajon miféle terroristák harcolnak tankkal? Mi az ISIS: terrorista szervezet vagy hadsereg?

Öt hónappal azelőtt, hogy Moszul elesett, Barack Obama elnök interjút adott a *The New Yorker* magazin újságírójának, David Remnicknek. Ebben az ISIS-t „amatőr terrorista bagázsnak” titulálta. Csakhogy ez az amatőr bagázs hamarosan eltörölte a modern szíriai és iraki nemzetállam közel egy évszázados határát. Az ISIS szándékai szerint ezzel a fizikai és szimbolikus tettel véget vetett a brit–francia gyarmati egyezménynek, amely az I. világháború óta alakítja a Közel-Kelet határait. A térképen többé nem látszik a nyugatiak keze nyoma, és az országok helyét egyetlen kalifátus veszi át. Abu-Bakr al-Bagdadi azt mondta, hogy ha a muszlimok elég erősek, a Kalifátus eljut Spanyolországig, és meghódítja Rómát.

Ez a könyv a szerzők személyes élményein alapul. Egyikük Szíriában, a határ menti el-Bukemálban született, amely régóta az Irakba tartó – és újabban onnan útnak induló – dzsihádisták gyülekezőhelye. A másik szerző újságíróként az aleppói el-Báb városából tudósított a megszületni látszó független, demokratikus szír civil társadalomról; a terület ma az Iszlám Állam irányítása alatt áll, és saría-törvények kormányozzák. A könyv célja, hogy megválaszoljon egy egyszerűnek tűnő kérdést, amely 2014 nyarán és őszén

annyi hírműsorban felmerült: honnan jön az Iszlám Állam, és hogyan tudott ilyen rövid idő alatt ekkora rombolást véghezvinni? A kérdés érthető, hiszen a világot megdöbbenetette a sokkoló propaganda, amelyet az erőszakos fotók és videofelvételek, valamint a nyugati túsók – az amerikai James Foley-val kezdődő – lefejezése tett nyomatékosá. De a kérdés egyszersmind meglepő is, hiszen az Egyesült Államok az elmúlt évtized nagyobb részét az Iszlám Állam különféle formái elleni harccal töltötte: az ellenség kezdetben az Iraki al-Káida (AQI) volt, majd a Mudzsahedin Tanácsadó Testület, később az Iraki Iszlám Állam (ISI) lett. És mégis, az ISIS létrejöttére úgy reagált a világ, mint ha a vietkong 1985-ben, új zászló alatt felvonulva elfoglalta volna Délkelet-Ázsia egyharmadát, és ezt az előrenyomulást a Reagan-kormány és a CNN a semmiből megszületett gerillacsapat támadásaként találta volna. Pedig ha van Amerika számára ismerős ellenfél, az az ISIS.

Ez a totalitárius, teokratikus ellenség azonban ma is sok szempontból rejtélyes, és számos vonását félreértik. A szervezet ideológiájáról, háborús stratégiájáról és belső dinamikájáról vita zajlik azokban az országokban, amelyek elhatározták, hogy elpusztítják. Vajon több vagy kevesebb-e az ISIS, mint a részeinek összege? Időt nyert vagy időt veszített-e a hét hónap során, amióta több állam összehangolt légitámadásokat indított ellene? A szíriai és iraki szerepvállalás fényében mennyire realisztikus Obama elnök deklarált célja, hogy „térdre kényszerítse, majd elpusztítsa” az ISIS-t? Beigazolódhat-e Leon Panetta volt védelmi miniszter sejtése, hogy a közel-keleti felfordulás 30 évig tart majd, Észak-Afrikára is átterjed, sőt a nyugati világ sem marad ki belőle, ahogyan ennek talán előszele volt a 2015. januári és novemberi párizsi merénylet?

Könyvünk első része azzal foglalkozik, hogy mi az Iszlám Állam ma, hogyan jött létre, és miként változott meg az elmúlt évtized során. Az első fejezetek az ISIS korábbi formáinak komplex történetét tekintik át, és olyan egykori amerikai katonai hírszerzők-

kel, antiterrorista szakértőkkel és nyugati diplomatákkal készített interjúkon alapulnak, akik felkutatták és megsemmisítették az al-Káida iraki ügynökeit.

Az ISIS nem más, mint a legújabb front a nemzetközi dzsihá-dizmus régi, vérre menő belső vitájában. Ennek a vitának pedig az a tétje, hogy miként és főleg ki ellen kell vívni a szent háborút. Vajon jogos célpontnak tekintendők-e a síiták, az alaviták és egyéb vallási kisebbségek, vagy meg kell őket kímélni az amerikaiak és „cionista-keresztes” szövetségeseik elleni harc érdekében? A fanatikus álláspontot Abu-Muszab al-Zarkávi, az Iraki al-Káida jordániai születésű alapítója képviselte a vitában, a mérsékeltbb álláspontot mentora és névleges feljebbvalója, Oszáma bin Láden tette magáévá. Az al-Káida és az ISIS közötti, az utóbbi időben látványossá vált törés azonban azóta formálódott, hogy al-Zarkávi és bin Láden 1999-ben először találkoztak Afganisztánban. Amíg szövetségeseik voltak, hozzájárultak Irak széteséséhez, lánggra lobbantották a síiták elleni erőszakot, véres veszteségeket okozva az amerikai és a velük szövetséges csapatoknak. Ez az, ami az elmúlt évtizedben összekapcsolta a konfliktust az iráni és szíriai rezsimek célkitűzéseivel, amelyek nélkül aligha lehet megérteni az ISIS-t. Bár nem tudjuk, hogy a dzsihádisták mozgalom mely szárnya lesz végül a győztes (és hogy *lesz-e* győztes egyáltalán), az elmúlt évben kitört testvérháború minden bizonnyal befolyásolja, hogy a Nyugat miként harcol a terrorizmus két arca ellen.

A könyv következő részében a szíriai forradalom gyökereivel foglalkozunk. Bemutatjuk, hogy az el-Aszad-rezsim, amely hosszú ideig bújtatta és támogatta a szomszédságában zajló al-Káida-terrort, majd a harcok kitörése után úgy állította be, mintha maga lenne az áldozat, valójában saját kezűleg ültette el a terrorizmus magját Szíriában. Legvégül megvizsgáljuk a mai Iszlám Állam és az al-Bagdadi-rezsim működését, amelyről aktív vagy azóta már halott ISIS-katonákkal, kémekkel, alvóügynökökkel és áldozataikkal

kal készült interjúkból alkotunk képet. Részletesen leírjuk, hogyan váltak az ISIS legfontosabb toborzó- és szervezőirodájává a börtönök. Akár szándékosan, akár nem, de tény: a közel-keleti börtönök éveken át „terrorakadémiaként” működtek, ahol szélsőségesek találkoztak, terveket szóttek, képezték magukat, és új harcosokat toboroztak.

Az ISIS terrorista szervezet. De annál sokkal több: bűnszövetkezet, amely a szürkegazdaság olyan, évtizedek óta virágzó szektorain élőködik, mint az olaj- vagy a fegyverkereskedelem. Mindemellett hagyományos hadsereg is: képes olyan katonai erő megszervezésére és felállítására, amelynek egyes professzionális vonásai még az amerikai hadsereget is meglepték. Az ISIS titkosrendőrsége beépül a rivális szervezetekbe, maga mellé állítja a tagjait, harccal vagy puccsal átveszi felettük az irányítást és elhódítja a területüket. Az ISIS továbbá tökéletesen működő propaganda-gépezet: üzenete célba talál, és a közösségi média segítségével könnyen toboroz új tagokat. Végül, de nem utolsósorban, az ISIS olyan ellenség örököse, amely már jóval az al-Káida előtt létezett. Vezetőinek jelentős része Szaddám Huszein hadseregében vagy biztonsági szerveinél szolgált. Bizonyos értelemben a szekuláris Baasz-párt tért vissza Irakba az iszlám fundamentalizmus leple alatt – ami nem annyira paradox, mint első pillantásra tűnik.

Ami talán a legfontosabb: az ISIS elhitette az üldözött iraki szunnita kisebbséggel és a talán még szerencsétlenebb sorsú szíriai szunnita többséggel, hogy menedéket nyújt olyan ellenségekkel szemben, mint a hitetlen Amerika, az istentelen öbölállamok, a szíriai alavita nuszejri (keresztény) diktatúra, a „ráfida” (síita) iráni elnyomás és az iraki rezsim. Mint minden összeesküvés-elméletben, ebben a bizarr geopolitikai helyzetben is benne rejlik az igazság csírája, amikor az ISIS az ellene szövethető globális sátni hatalmakról beszél. A szíriai légierő egy légtérben repül az amerikaival, és ugyanazokat a célpontokat bombázzák Kelet-Szíriá-

ban – noha az amerikai kormány váltig állítja, hogy el-Aszadnak nincs jövője Damaszkuszban. Irakban az ISIS elleni harcban ma olyan, Irán által kiképzett síita milíciák lépnek fel az iraki hadsereg előőrseként, amelyeket Amerika részben terrorista szervezeteknek bélyegzett, hiszen amerikai vér szárad a kezükön. Ezeket a milíciákat az az Iráni Forradalmi Gárda irányítja és támogatja, amelyet Amerika szintén terrorista szervezetnek tart. És bár a milíciák vallási alapú tisztogatást követnek el a szunnita falvakban, ahogyan erre az Amnesty International és a Human Rights Watch felhívta a figyelmet, az amerikai vadászrepülőgépek indirekt légi támogatást nyújtanak számukra. Bármi is Washington valódi szándéka, az érdekszövetség gyanúja Amerika és a tömeggyilkos szíriai, valamint iráni rezsim között lehetetlenné teszi, hogy az ISIS árnyékában élő szunniták a saját kezükbe vegyék a sorsukat (ahogyan az például az iraki Ébredés mozgalom során történt). Akik megpróbálkoznak az ellenállással, azokat kegyetlenül lemészárolják; másokat beszippan a szervezet, és hűséget fogadnak a mészárosoknak.

Az ISIS-t a közvélemény egyszerre misztifikálja és alábecsüli. A kegyetlen és ördögi szervezet kiradírozta a modern nemzetállami határokat, és a rég elveszett iszlám birodalom örökösének nyilvánította magát. Megváltozott formában született újjá a régi ellenség, elszántan arra, hogy tovább folytassa a véget nem érő háborút.